
Evocări

INTERVENȚIE CU PRILEJUL ÎMPLINIRII A 153 DE ANI DE STATISTICĂ OFICIALĂ ÎN ROMÂNIA¹

Cunoscând de la începutul anilor '50 o serie de aspecte din activitatea desfășurată la nivelul direcțiilor din teritoriu și în instituția centrală, din învățământul mediu și superior de specialitate, doresc să prezint selectiv câteva **evenimente** pe care le consider importante pentru statistica oficială românească (prezentarea putând fi mult extinsă), continuând cu exemple de **publicații și lucrări statistice** realizate de-a lungul timpului de numeroși autori, majoritatea statisticieni-economiști și cadre didactice din învățământul superior.

Evenimente importante pentru statistica oficială românească

Unul dintre cele mai importante evenimente a fost înființarea **Oficiului Central Statistic** (Ordonanța nr. 276/12 iulie 1859, semnată la București de Alexandru Ioan Cuza, domnul Principatelor Unite: Țara Românească și Moldova)

Statistica românească exista și funcționa înainte de data Unirii Principatelor (24 ianuarie 1859), fiind efectuate înregistrări și întocmite evidențe în diferite domenii.

Dionisie Pop Marțian (1829 - 1865) a fost primul conducător (între 1859 și 1865) al statisticii oficiale românești

Alte evenimente importante din diferite etape:

- Înființarea **Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale** (Regulamentul din 30 august 1913). **Statistica** se preda de mai mulți ani la **Școala Superioară de Științe de Stat**.

- Înființarea Societății Române de Statistică (SRS), în anul 1937. După încetarea activității, reînființarea Societății Române de Statistică s-a realizat în anii '90.

- Înființarea **școlilor medii de statistică** (după 1948) în cinci orașe: Botoșani, București, Caracal, Târgu Mureș și Timișoara;

- Înființarea **Institutului de Științe Statistice** (la începutul anului 1951), transformat ulterior în **Facultate de Statistică** ce a funcționat în cadrul Institutului de Științe Economice și Planificare - ISEP (în prezent **Academia de Studii Economice București**). Absolvenții: **tehnicienii în specialitatea**

---

1. Seminarul Național de Statistică „Octav Onicescu” - 12 iulie 2012

---

statistică (învățământul mediu) și, respectiv, **diplomați în științe economice** (învățământul superior).

- Reorganizarea instituției: **Direcția Centrală de Statistică (DCS)** - 29 mai 1951 după **Conferința ministerială pentru reorganizarea statisticii** (18 octombrie 1947).

- Înființarea Centrului de Calcul Electronic al DCS (martie 1967).
Dintre primele lucrări realizate: Prelucrarea informațiilor înregistrate la Recensământul populației și locuințelor din 15 martie 1966, lucrare de interes național.

- Reorganizarea aparatului statistic teritorial: direcții județene de statistică și Direcția de statistică a Municipiului București (cu inspectorate statistice la nivelul sectoarelor administrative) după desființarea direcțiilor regionale de statistică (în anul 1968). Ulterior, în anii '80 înființarea direcțiilor județene de statistică Giurgiu și Călărași.

- Crearea Seminarului Național de Statistică (în anul 1963), seminar științific inițiat și condus de acad. Octav Onicescu.

- Acțiuni de cooperare internațională cu participarea specialiștilor români (inclusiv la lucrările Institutului Internațional de Statistică - IIS).

- Reintegrarea - după 1990 - a statisticii românești în statistica internațională, armonizarea la **Sistemul statistic al Uniunii Europene**.

- Instituirea „Zilei Statisticianului” (Hotărârea de Guvern nr. 592/2002), zi sărbătorită anual în luna iulie, la nivel central și teritorial.

- Apariția actualei **Legi a organizării și funcționării statisticii oficiale în România** (nr. 226/5 iunie 2009), cu precizări clare privind Sistemul Statistic Național.

Publicații de referință, periodice și lucrări statistice de specialitate - tezaur existent la Institutul Național de Statistică

La aniversarea a 153 de ani de la întemeierea statisticii oficiale în România, am prilejul să scot în evidență importanta activitate desfășurată de un mare număr de autori profesioniști din diferite domenii ale statisticii economice și sociale care au realizat un adevărat tezaur aflat în Fondul Național de date și informații statistice.

Elaborate la diferite periodicități: lunar, trimestrial (cele mai frecvente apariții) și, anual, după caz, cu prilejul unor evenimente aniversare ale statisticii, consemnarea rezultatelor provizorii și definitive (în cazul recensămintelor) etc., toate publicațiile / lucrările apărute reprezintă, în fapt, realizări ale perseverenței și profesionalismului autorilor.

Câteva din cele mai importante publicații editate sunt nominalizate în continuare și, apreciez, au valoare, fiind necesare pentru toate categoriile de utilizatori de date și informații - indiferent de perioadele istorice în care au fost realizate. Publicațiile/lucrările valoroase la care fac referire sunt însoțite de scurte prezentări privind conținutul, anii de editare, numele autorului/autorilor/coordonatorilor și alte caracteristice.

Analele statistice și economice - considerată prima revistă de statistică românească, a apărut din inițiativa și sub redacția lui Dionisie Pop Marțian (1829 - 1865), primul conducător al Oficiului Central de Statistică, instituție care a funcționat după Unirea Principatelor.

Dionisie Pop Marțian publică în primul număr (în anul 1860) articolul „**Despre rolul statisticii**”, articole-program de valoare științifică și documentară, în care a prezentat obiectul și rolul statisticii în activitatea economică și socială a unei țări.

În revista **Analele statistice și economice**, Marțian a publicat rezultatele Recensământului populației din Muntenia (1859-1860), cât și o serie de articole scrise, în principal de el, axate pe concepția despre statistică și economie, problemele economiei românești de la mijlocul secolului XIX.

Dionisie Pop Marțian a susținut permanent că **materialul statistic trebuie pus** la îndemâna tuturor, precizând că de aceea a fondat **Analele**.

Analele - ca revistă de specialitate, rămâne în istoria statisticii din România ca una din publicațiile valoroase, dovedindu-și utilitatea.

La Congresul Internațional de Statistică de la Berlin (1863), când a reprezentat țara, Dionisie Pop Marțian a prezentat un Raport în care a subliniat **necesitatea creării statisticii oficiale în țările române**.

Buletinul statistic general al României (1892). Scopul publicației, precizat în primul număr: “(...) datele statistice să se aducă la **cunoscința** publicului cât mai apropiat de vremea la care se referă și când se culeg (...) prin o **publicațiune** periodică”.

Recensământul populației din 1859-1860, prima acțiune de recensare, simultan în Muntenia și Moldova, rezultatele fiind prezentate în iunie 1860 și, respectiv, la mijlocul anului 1861.

Pentru celelalte recensăminte din anii 1869, 1893, 1900, 1930, din alți ani până în 2002, rezultatele sunt cuprinse în diferite publicații.

Câteva precizări privind **Recensământul general al populației României - 1930** (volumele I - X). Volumele cuprind un mare număr de pagini (8.000 în total). În cele zece volume publicate de Editura Institutului

---

Central de Statistică, sub semnătura directorului Recensământului general al populației din 29 decembrie 1930, dr. Sabin Manuilă sunt grupate date statistice oficiale.

Rezultatele se referă la populația pe sexe, după starea civilă, pe grupe de vârstă, gospodării, infirmități și populația flotantă - vol. I; neam, limbă maternă, religie - vol II; știința de carte - vol III; locul nașterii, situația în gospodărie, menaje colective, mărimea gospodăriilor, cunoașterea limbii române, cetățenia, vârsta - vol IV; profesioni (populația după situația în profesie, grupe de vârstă, instrucție și neam de clase de profesioni) - vol V; profesioni (populația pe clase și grupe de profesioni și situația în profesie pe sexe) - vol VI; profesioni (populația pe clase și grupe de profesioni după sexe, , vârstă, instrucție și neam, situația în profesie a activelor) - vol. VII; profesioni - vol. VIII -restituire - populația pe profesioni individuale, categorii de activități, situația în profesie, după sexe și medii; structura populației României - vol. IX; întreprinderile industriale și comerciale - vol X.

Precizări cu privire la alte cercetări statistice de acest gen:

Recensământul general agricol 2002 (vol. 1-12)

Recensământul animalelor (din 1966, 1967 și alți ani)

Recensământul populației și al locuințelor: 18 martie 2002.

Rezultatele recensământului: Populație - structură demografică (vol. I); Populație - structură social-economică (vol. II); Clădiri, locuințe, gospodării (vol. III); Populație - structură etnică și confesională (vol. IV). Publicația cuprinde (în total) un număr aproximativ de 3.500 de pagini.

Rezultatele privind Recensământul General Agricol (din anul 2010), cât și pentru Recensământul Populației și Locuințelor (octombrie 2011) vor fi cuprinse, după caz, în diferite publicații.

Anuarul Statistic al României

Apărut pentru prima dată în 1902, **Anuarul a marcat un moment esențial în propagarea și dezvoltarea statisticii oficiale românești** (așa cum s-a menționat și în volumul „Istoria statisticii românești - evenimente, oameni, fapte”.

Anuarul statistic al orașului București (pentru 1906 și 1907).

Capitala României este comparată prin date statistice cu alte cunoscute orașe din Europa: Berlin, Londra, Paris, Sofia și altele. Anuarul s-a editat de colectivul Biroului de statistică al Primăriei Capitalei.

Anuarul din 1912, ca exemplu, cuprinde peste 800 de pagini cu date și informații privind evoluția economică și socială a României. Alte anuare au

---

apărut în 1915 - 1916. S-a scos în evidență necesitatea de „a pune la dispoziția celor interesați informații statistice precise”.

Anuarele au fost realizate la intervale de câțiva ani. Până în anul 1940, Anuarele au apărut din 1923 în intervale, unele de câte doi ani. Anuarul Statistic al României (1935-1936) s-a editat la Institutul Central de Statistică, nou înființat. Publicația s-a realizat într-o structură îmbunătățită, elaborarea fiind îndrumată de dr. Sabin Manuilă, conducătorul instituției între 1934 - 1947, și de cunoscutul economist și matematician Nicolae Georgescu Roegen.

Alte Anuare statistice ale României editate la nivelul instituției centrale de statistică, în diferite perioade, prin colectivele direcțiilor de specialitate, există în serie completă la INS. Prima ediție a Anuarului Statistic după 1945 s-a realizat în anul 1957, cuprinzând serii de date pentru perioada 1951-1955. Din anul 1969, Anuarul statistic s-a elaborat într-o structură nouă cu numeroși indicatori privind dezvoltarea economiei naționale, fiind prezentate date comparabile, inclusiv față de anul 1938.

Anuarul Statistic al României (2011) este una din edițiile apărute în același an (în luna decembrie 2011) pe suport hârtie, ediția având un conținut îmbunătățit comparabil cu edițiile anterioare. Este de remarcat apariția Anuarului Statistic al României - serii de timp, suport CD (format electronic), cu date 1990-2012.

Colecția Revistei Române de Statistică și Suplimentului RRS. Publicație științifică de importanță națională, Revista a fost acreditată de CNCISIS pentru conținut și mod de prezentare, fiind în categoria C (2004) și în categoria B+ (din 2007). În 2012, s-au împlinit 60 de ani de la apariția primului număr. Au fost publicate în Revistă (între anii 1952 și 2012 un număr de 5.870 articole, elaborate de un număr mult mai mare de autori).

„Dicționarul statistic economic” (1962), apărut sub redacția prof. Mircea Biji, remarcată inclusiv pentru cele peste 2.000 de noțiuni principalele și derivate, conținutul fiind aprobat de Consiliul științific - metodologic al instituției.

Prof. Mircea Biji - ulterior membru al Academiei Române, era apreciat pentru dezvoltarea teoriei statistice și activitatea universitară fiind decan al Facultății de Statistică

Clasificarea Activităților Economiei Naționale (CAEN), introdusă în sistemul statistic și economic național treptat (în anii 1993-1997), **s-a substituit Clasificării Ramurilor Economiei Naționale** (potrivit HCM 483/1963), utilizată în țara noastră din anul 1963.

Clasificarea a fost actualizată și implementată (CAEN Rev 1 în 2012 și CAEN Rev 2 în 2007). Prin Clasificarea Activităților Economiei Naționale (CAEN) s-a asigurat corespondența cu Calsificarea europeană (NACE), realizându-se un sistem integrat.

Începând cu 1 ianuarie 2008, s-a introdus versiunea revizuită a CAEN (CAEN Rev 2), fiind asigurată corelarea între CAEN Rev 2 și NACE Rev 2 (implementată la nivel european).

Procesul de revizuire a clasificărilor a cuprins inclusiv **Clasificarea produselor și serviciilor** asociate activităților (CPSA), fiind realizate nomenclatoare unitare de interes genreal. A fost realizată armonizarea cu celelalte clasificări.

Toate volumele elaborate de INS, cuprinzând clasificările economice de interes general au fost puse la dispoziția publicului - prin Ordin al președintelui instituției.

„**Studii de Statistică**” (volumele din anii 1962-1964, 1966 și 1967). **Colecție periodică**, publicație editată de Instituția Centrală de Statistică, cuprinde un număr important de comunicări prezentate de autori la Consfăturile științifice organizate în anii '60. Volumele cuprind și rezumate în limbile rusă, engleză și franceză, fiind tratate teme generale și din domenii specifice de activitate, aplicații ale statisticii teoretice, de matematică și calculul probabilităților, studii de statistică social-economică.

„**Studii de statistică - lucrările celei de-a cincea Consfătuiri științifice de statistică (8-11 decembrie 1965)**. Volumul, apărut în 1967, una din publicațiile importante, cuprinde un mare număr de comunicări pe teme din: statistica teoretică, statistica matematică și aplicarea matematicii în economie; calculatoare electronice, programare, cibernetică economică și mecanizarea evidenței; industrie; agricultură; transporturi; circulația mărfurilor; muncă și salarii; investiții; construcții și fonduri fixe; balanțele economiei naționale și statistica financiară; statistica demografică; statistica nivelului de trai; statistica învățământului, sănătății și culturii (148 de comunicări elaborate de 223 autori).

Este de evidențiat conținutul a două importante comunicări prezentate: Prof. Mircea Biji s-a referit la cercetarea fundamentală și aplicativă în statistica social-economică, iar prof. M. A. Lupu - la pregătirea statisticienilor din cadrul Institutului de Științe Economice - București.

„**Dicționar statistic economic**” (1969) sub redacția dr. Constantin Ionescu. Dicționarul cuprinde 3.000 de termeni, definițiile fiind actualizate,

---

față de ediția 1962. S-au introdus capitole noi, inclusiv cu privire la aplicațiile matematicii și cibernetice - pentru perfecționarea sistemului informațional statistic. Este de apreciat conținutul științific al definițiilor și utilitatea termenilor prezentați.

„Din istoria statisticii românești - Culegere de articole (DCS - 1969)

Dr. Constantin Ionescu, conducătorul instituției în anii 1965 - 1969, sublina, printre altele, în Cuvânt înainte: „Apariția volumului **în cel de-al 110-lea an de ființare al instituției centrale de statistică din România** este menită să dea măsura - fie și numai aproximativă - a drumului străbătut de statistica noastră, a realizărilor ei de-a lungul timpului și **să însemne cinstirea celor care au pus temelia statisticii românești, transmițându-ne o vrednică moștenire**. Exprimându-ne lapidar, putem afirma că statistica țării noastre constituie istoria în cifre. **O asemenea istorie în cifre nu este încă îndeajuns explorată**. În decursul anilor, DCS s-a străduit să umple unele din lacunele existente. **Revista de Statistică a publicat** numeroase articole și studii privind diferite documente statistice aflate în București și alte orașe ale țării. Lucrările publicate în volum aparțin unor cercetători și oameni de știință”

„Dezvoltarea prelucrării automate a informației statistice în România (Amintiri/Evocări)”

Se precizează că **statistica** a fost un factor important al promovării prelucrării electronice a informației. **Citat din lucrare: „Sunt prezentate pagini inedite și insuficient cunoscute ale unui crâmpei al istoriei naționale”**.

Etape: 1967-1970; 1971 - 1983; 1984 - 1989; 1990 - 1993

Integrarea Centrului de Calcul în structura organizatorică a instituției centrale de statistică s-a realizat prin Decizia președintelui CNS (la finele anului 1992).

Noua organizare a intrat în funcțiune în două etape: 1993 - 1994. În anul 1994 (noiembrie, ultimul Raport de schimb)

Lucrarea (110 pagini) prezintă, în final, Consemnări din Cartea de onoare a Centrului de Calcul.

„Studii de statistică - probleme actuale și de perspectivă ale statisticii economice și sociale (Lucrările celei de-a noua Consfătuiri științifice de statistică 25- 27 octombrie 1979)”

Volumul cuprinde numeroase comunicări (623 de pagini), fiind prezentate teme deosebit de importante, de actualitate - cu privire la perfecționarea sistemului informațional statistic; folosirea statisticii în studiul

---

factorilor de dezvoltare a ramurilor economiei; analiza factorilor de creștere a numărului populației, a politicii demografice; concepții, tehnici și metode de perfecționare bazate pe tehnica de prelucrare automată a datelor (145 de comunicări elaborate de un număr dublu de autori: specialiști din diferite domenii - doctori în economie, ingineri, cadre didactice din învățământul superior, alți specialiști). Volumul s-a tipărit în anul 1981 asigurându-se câte un exemplar fiecărui autor.

Anuarul de comerț internațional al României

Anuarul face parte din sistemul publicațiilor statistice al INS de la începutul anilor '90. A fost un eveniment deosebit, cunoscând că activitatea de comerț exterior deținea o pondere importantă în Produsul Intern Brut al României.

Publicația a cuprins de la apariție serii de date statistice definitive, comparabile în timp - având la bază datele statistice obținute din declarațiile vamale - documentele fiind întocmite la încheierea operațiunilor de export/import.

Conținutul Anuarului a fost periodic îmbunătățit și actualizat. Ca exemplu, **ediția din 2002** s-a tipărit bilingv (română - engleză), seriile de date pentru majoritatea categoriilor de indicatori referindu-se la anii 1995-2001. **Exportul** exprimit FOB și **importul** CIF au dat posibilitatea tuturor categoriilor de utilizatori de date și informații oficiale să elaboreze analize utile, strict necesare în diferite domenii de activitate, să fie luate măsuri eficiente de promovare și stimulare a întregii activități.

Ulterior, publicația, intitulată corect **Anuarul de comerț internațional al României**, prezintă, ca exemplu ediția 2011, schimburile internaționale de bunuri și servicii din 2004 până în anul 2010 inclusiv.

Sunt publicate date revizuite (pentru anul 2009) și date cu caracter semidefinitiv (pentru anul 2010).

Concomitent cu exporturile (FOB) și importurile (CIF), se prezintă soldul FOB/CIF (milioane lei, milioane euro și milioane dolari SUA); structura comerțului internațional cu bunuri; indicii valorici ai comerțului internațional cu bunuri; comerțul internațional cu bunuri (Nomenclator CSCI Rev 4) - clasificare standard și alte clasificări.

Anuarul, cu serii de date pentru perioada 2005-2011, urmează să apară în luna noiembrie 2012 (B5, suport hârtie și CD).

Colecția de buletine statistice (lunare și trimestriale) cuprinzând serii de date oficiale și precizări metodologice pentru sistemele de indicatori economico-sociali (din domeniul industriei, comerț, prețuri și tarife, transporturi,

---

forță de muncă, lucrări statistice din domeniul nivelului de trai; privind câștigurile salariale; veniturile și consumul populației etc.). Întregul sistem de buletine și lucrări statistice editate de INS are la bază rezultatele cercetărilor statistice organizate periodic și numeroase surse administrative (din evidențele ministerelor și instituțiilor publice, pentru activitățile specifice desfășurate)

Colecția de Anuare și Breviare elaborate de direcțiile teritoriale de statistică. Lucrările cuprind serii de date și informații (cu precizări metodologice) privind principalii indicatori economici și sociale specifici diferitelor zone teritoriale din țară.

“Dicționarul de macroeconomie” (2008), Editura CH Beck. Autorii Angelica Băcescu Cărbunaru și Marius Băcescu prezintă peste 3.500 de termeni macroeconomici, exprimând dorințe și numeroase puncte de vedere. “(...) Dorim ca această carte să fie un instrument util pe masa de lucru a fiecărui student, economist, parlamentar, guvernant, profesor sau cercetător, la care să se apeleze de fiecare dată când se dorește folosirea corectă a limbajului economic și a limbajului macroeconomic în special”.

„Istoria statisticii românești - evenimente, oameni, fapte” 2009, publicație coordonată de prof. univ. dr. Vergil Voineagu - președinte al Institutului Național de Statistică. Apărută în anul în care statistica oficială a României împlinea 150 de ani - cuprinde: **Evenimente** dintr-o istorie tumultuoasă a statisticii; **Oamenii** care au făcut ca statistica românească să se plaseze printre cele cu cea mai îndelungată tradiție din Europa și din lume. **Faptele** - concretizate în lucrări realizate de statisticieni de-a lungul timpului.

Președintele INS, prof. univ. dr. Vergil Voineagu, subliniază în **Cuvânt înainte** unele din elementele defnitorii din istoria statisticii românești mai recentă: simbioza între statistica oficială și statistica universitar-academică; suportul de care s-a beneficiat prin Programele PHARE din partea Comisiei Europene; adoptarea Legii de organizare și funcționare a statisticii oficiale din România - 2009.

„Statistica românească după aderare - Provocări și perspective” (volumul I și II editate de INS/1020 de pagini, 70 comunicări de la Simpozionul științific / Gura Humorului: 13-14 iulie 2007). Comunicările s-au elaborat de 133 de autori, număr record, majoritatea din instituția centrală de statistică și direcțiile teritoriale - cu ocazia aniversării a 148 de ani de statistică oficială în România. **Președintele INS**, prof. univ. dr. Vergil Voineagu, preciza, printre altele: „(...)Am inițiat în ultimii ani în Institutul Național de Statistică

---

organizarea sistematică a unor simpozioane și seminarii științifice, la nivel național și internațional, cu participare comună a reprezentanților statisticii aplicate și a celei academice, prilej de valorificare a potențialului științific de care dispune statistica românească. Comunicările științifice prezentate în asemenea cadru, dezbaterile asigură un flux de idei novatoare în toate componentele sistemului statistic, permițând nu doar identificarea clară a obiectivelor și țintelor de atins, ci și a celor mai noi și mai performante mijloace pentru a realiza acest deziderat”

În cele două volume editate, comunicările s-au grupat pe cele patru secțiuni organizate: Management și performanță în statistică; Dimensiunea europeană a statisticii românești - armonizare și perspective; Calitatea în statistică; Resursele sistemului statistic național și utilizarea acestora.

Colecția „România. Starea economică” (12 volume - apariții în perioada 1999 - 2009) și două volume recente: „România 2010. Starea economică în impactul crizei”; „România 2011. Starea economică în malaxorul crizei”.

Cele 14 volume ca **lucrări de autor**, au fost realizate de prof. univ. dr. Constantin Anghelache. La cel mai recent volum, prof. univ. dr. Marin Dinu, precizează: „(...) Prof. univ. dr. Constantin Anghelache este autorul cel mai prolific din România în domeniul analizelor macroeconomice. A publicat anual lucrări similare, începând cu 1999, care fracturează credința încetățenită în analize emoționale și care, într-o manieră decomplexată, umanizează cercetarea științifică și o pune la dispoziția celor interesați pentru a opera cu un grad mai ridicat de cunoaștere în actul decizional (...) Editura Economică și-a făcut din plin datoria de gazdă a acestor idei și speră să continue această conlucrare cu autorul (...)”

***

După prezentarea selectivă a unor evenimente din istoria statisticii românești și nominalizarea unui număr restrâns de publicații din tezaurul care există la **Compartimentul de documentare și Biblioteca „Nicolae Goergescu Roegen” INS**, apreciez că poate fi realizată în viitor, o lucrare mult extinsă. **Posibilitatea elaborării unei lucrări** într-un cadru organizat sub egida INS, SRS și ASE - așa cum s-a propus și cu alt prilej - care să cuprindă începând din 1859, alte evenimente și realizări mai puțin cunoscute din activitatea statistică desfășurată la nivel central, teritorial și prin cooperare internațională **ar putea fi analizată și decisă în lunile următoare din acest an.**

Ec. Ioan B. Gâlceavă